

100 jaar opbouwwerk

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Managementsamenvatting	3
01 Financieringsmodellen mogen niet leidend zijn voor hulp aan mensen	4
Financieringsmodellen mogen niet leidend zijn voor hulp aan mensen	5
02 Noaberschap is het nieuwe normaal	8
	9
03 “Ik zag iets gebeuren zonder dat hij iets deed”	12
	13

Managementsamenvatting

**01 Financieringsmodellen mogen niet
leidend zijn voor hulp aan mensen**
Henk Nijboer en Nij Begun

Financieringsmodellen mogen niet leidend zijn voor hulp aan mensen

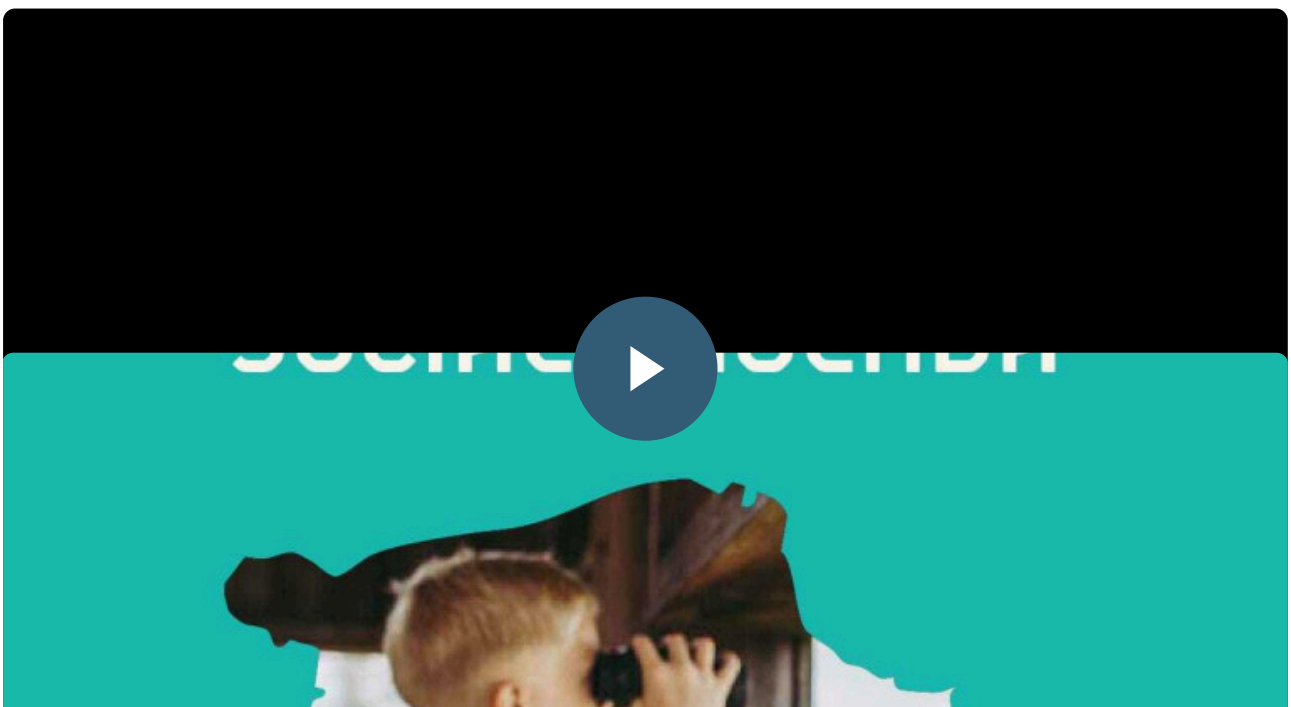
Nij Begun is een overheidsinitiatief om Groningen en Noord-Drenthe te herstellen en toekomstperspectief te bieden na de gaswinning. Het programma richt zich op schadeherstel, versterking, gezondheid, sociaal-economische ontwikkeling en woningisolatie. Samenwerking met inwoners en partners staat centraal om de regio weer leefbaar en veilig te maken. Henk Nijboer heeft als kwartiermaker voor de sociale agenda van Nij Begun alle hoeken van het Groningse land en de kop van Drenthe bezocht. Want als je wilt bijdragen aan een structurele, duurzame verandering, dan moet je precies weten wat mensen nodig hebben. Als geboren en getogen Groninger kent Henk het gebied waarvoor hij zich inzet maar al te goed. En dat is in de rol van kwartiermaker een groot voordeel.

Iets betekenen voor de regio

Dat ik hier zelf vandaan kom, dat helpt. Ik weet wel een beetje hoe de regio in elkaar zit. Omdat ik op mijn negentiende al voor de Provinciale Staten werd gekozen, heb ik door de jaren heen veel mensen leren kennen die zich op allerlei manieren inzetten voor de inwoners. Veel mensen van toen zijn nu nog actief op verschillende plekken. En ik heb natuurlijk als kamerlid ook heel veel contact gehad met burgemeesters en met wethouders. Dat je de mensen een beetje kent, helpt natuurlijk wel om dingen voor elkaar te krijgen.”

Er is veel gebeurd, maar ze staan er wel

In de contacten met inwoners is het de veerkracht bij het omgaan met tegenslagen, die Henk opvalt en prijst. “Er is door de jaren heen zoveel met ze gebeurd, maar ze staan wel, ze gaan door. En dat is ook een direct verband met opbouwwerk. Wat jullie doen, is heel erg inzetten op de kracht van de gemeenschap en daarop verder bouwen. En hoe kun je daar zo goed mogelijk vorm aan geven. Daar gaat ook in de sociale agenda over. De gemeenschapszin, over samenredzaam zijn en alles dat erbij hoort. Daarnaast moet er ruimte zijn voor maatwerk, pleit Henk: “Ieder mens heeft iets anders nodig om het leven weer wat beter te maken? En dat kan een opleiding zijn, maar dat kan ook stoppen met verslaving zijn. Of contact met je omgeving, zodat je je minder alleen voelt. De stress verminderen, dat betekent al heel veel. En wat die stress veroorzaakt verschilt.”

Geef vertrouwen

Die gemeenschapszin, daarin is door de jaren heen het nodige veranderd. In de sociale agenda van Nij Begun is daar aandacht voor. “De gemeenschapszin was in het verleden groter dan nu. We komen elkaar weinig tegen in de samenleving. Vooral in de steden zie je dat, maar het is wel een algemene ontwikkeling. Ook in een dorp. Ik kom uit Ten Boer. Daar ging je gewoon met elkaar naar school, of naar dezelfde voetbalclub. Van iemand die zonder werk zit tot de professor, iedereen ontmoet elkaar daar. En dat is wel aan het wegwijnen. In het verleden was dat naoberschap sterker. Mensen stonden meer met elkaar in contact. Dat is nog wel iets dat we uit het verleden kunnen leren. En dat is nu wel aan het verminderen.”

Bouwen aan de gemeenschap, dat is belangrijk voor alle generaties. “Met jongeren heb ik bijvoorbeeld heel goede gesprekken gevoerd. Ze willen betrokken zijn bij de uitvoering van de sociale agenda. Ze hebben ideeën voor initiatieven en willen net als alle andere inwoners aanspraak kunnen maken op de 10.000 euro die daarvoor beschikbaar wordt gesteld. En dat vind ik helemaal niet gek. Ze hebben bijvoorbeeld behoefte aan gemeenschappelijke ruimtes. Jongeren zijn niet allemaal even georganiseerd, dus ik ben er voor om ze daar hulp bij te bieden.”

Met Nij Begun staat er een programma van dertig jaar. Om de doelen van de sociale agenda te behalen, hebben we de opbouwwerkers hard nodig. Wat is er volgens Henk nodig om het beroep van opbouwwerker of sociaal werker in het algemeen aantrekkelijk te houden?

“Het helpt erg als mensen autonomie in hun werk hebben. En als je wat goeds kunt doen voor mensen, dat ook gewaardeerd wordt. Niet alleen maar veel administratie, maar dat je de ruimte hebt om zelf een band op te bouwen met mensen. Dat is denk ik dat heel hard nodig is. En dat is ook voor de mensen die nu afstuderen heel belangrijk. Als ik om me heen kijk, vinden mensen het belangrijk dat ze ruimte hebben om hun werk goed te doen.”

Normaliseren dat er tegenslagen zijn in het leven

Dat de arbeidsmarkt de nodige uitdagingen biedt, daar kan niemand omheen. Dat telt ook voor het opbouwwerk en het sociaal werk. “Sociaal werk maakt een wezenlijk onderdeel uit van de sociale agenda. Denk bijvoorbeeld aan de extra inzet op sociaal werk en aan Welzijn op recept, de welzijncoaches bij de huisarts. Daar is krapte op de arbeidsmarkt ook van invloed.” Tegelijkertijd gaat de zorg gebukt onder zware druk. Er moet een verschuiving plaatsvinden stelt Henk. “Het is zorgelijk dat de mensen die de hulp echt nodig hebben op een wachtlijst komen, terwijl er veel volume zit in relatief lichte indicaties. Hoe kun je dat als zorg laten gebeuren? Ik snap de verklaringen over financieringsmodellen allemaal wel, hoe de financieringsmodellen in de zorg in elkaar zitten. Maar ik vind dat geen verklaring voor mensen; het mag geen excuus zijn om te doen wat nodig is om mensen verder te helpen. Daar kan deze agenda ook wel aan bijdragen, dat je echt voorkomt dat je een indicatie nodig hebt voor goede hulp. Maar eerlijk gezegd moet er ook een verschuiving plaatsvinden.

Van behandelingen naar er wat eerder bij zijn. Het zou mooi zijn als die verschuiving er komt. Er zijn nu veel mensen werkzaam in behandelingen van relatief lichte indicaties. Die kunnen veel worden voorkomen door er eerder aandacht voor te hebben en bij te zijn. Dat is eigenlijk waar we naartoe moeten. De mensen die nu worden ingezet voor die lichte indicaties, die zijn ook verder naar de voorkant goed inzetbaar. Dus ja, daar hebben wij natuurlijk wel gesprekken mee met zorgpartijen over die beweging naar de voorkant. Ik ben er van overtuigd dat dat beter is voor onze inwoners. Er eerder bij zijn betekent dat het niet eerst slecht hoeft te gaan. Dat er geen indicatie nodig is en een traject moet worden doorlopen. Mensen hoeven geen patiënt of zorgvrager te zijn voor ze hulp krijgen. Iedereen heeft het weleens wat moeilijker in het leven. Het gaat ook over veerkracht en dealen met het leven.”

02 Noaberschap is het nieuwe normaal

Minder professionele zorg, maar meer zorg voor elkaar als buurt

Dennis Broekema is geboren en getogen in Groningen. Jarenlang werkte hij in de detailhandel, tot hij tijdens de crisis van 2008 zijn baan verloor. Hij kwam thuis te zitten. Toen iemand hem vroeg: “Wat maakt jou eigenlijk blij?”, realiseerde hij zich dat hij iets wilde doen in zijn eigen buurt. Iets waar hij zelf direct invloed op had.

Hij begon als vrijwilliger in de Groningse wijk De Wijert en merkte dat hij daar energie van kreeg. Hij liet zich omscholen tot sociaal cultureel werker en studeerde recent als eerste af aan de Hanzehogeschool bij de opleiding Participatie en Buurtontwikkeling. Inmiddels werkt hij als opbouwwerker bij Welstad in Stadskanaal. “Sommige dingen die ik toen als vrijwilliger deed zijn nu onderdeel mijn werk. Dat is toch te gek!”

Kijken waar de energie zit

Dennis is vaak in de wijk te vinden, aansluiten bij bestaande activiteiten of initiatieven, en ook vaak aan het wandelen in de wijk om te kijken naar wat er gebeurt in de buurt. Altijd met een open blik en oprechte interesse. “Ik zag laatst een vrouw met een klein moestuintje op gemeentegrond. Ze bleek een passie te hebben voor groen en het leuk te vinden om een plantjesmarkt te houden. Binnenkort is er een burendag, dus heb ik haar met de mensen van de burendag gekoppeld om daar een plantjesmarkt te regelen. Haar partner bleek muzikant. Dus ontstond er meteen een initiatief om muziekkavond te organiseren in de buurt in diezelfde wijk.”

Voor Dennis draait opbouwwerk om eigenaarschap. Hij wil mensen helpen hun eigen ideeën te realiseren. Initiatieven ondersteunen zijn voor hem geen doel op zich, maar een manier om mensen te verbinden, talenten zichtbaar te maken en de buurt sterker te maken. “Noaberschap is het nieuwe normaal, minder professionele zorg maar meer zorg voor elkaar als buurt.”

Wijken versterken van binnenuit

Hij ziet het in Stadskanaal gebeuren. “Een bepaalde wijk wordt vaak als ‘moeilijke wijk’ bestempeld, maar ik zie hoe mensen daar met groen aan de slag gaan, werkgroepen vormen, en dat de wijk zichtbaar opbloeit.”

Strategisch werken betekent voor mij: meer op afstand kijken wat er écht nodig is in de wijk. In plaats van klassiek te focussen op cijfers als werkloosheidspercentages of het aandeel sociale huurwoningen, kijk ik liever naar wat er al goed gaat. Waar zit de energie? Hoe kan ik mensen die al actief en positief bezig zijn, nóg enthousiaster maken, zodat zij op hun beurt ook anderen meenemen?

Vrijheid én verantwoordelijkheid

Opbouwwerk is geen beroep dat je alleen uit een boek leert. Je moet kunnen omgaan met groepen, conflicten, en vertrouwen bouwen. Soms moet je niks doen en alleen luisteren. “Als bewoners zeggen: jij gaat het regelen, dan haak ik af. Ik doe het niets vóór de wijk, maar alleen mét de wijk. Als ik wegval, moet de gemeenschap ook doorgaan.”

Een vak in beweging

Opbouwwerk bestaat al 100 jaar, maar is actueler dan ooit. Er is veel vraag naar, zeker met maatschappelijke thema's als de energietransitie en vergrijzing. Dennis wordt door gemeenten, woningbouwcorporaties en kerken regelmatig gevraagd om mee te denken, bijvoorbeeld over eigenaarschap en bewonersparticipatie. “Dat maakt dit werk zo waardevol. Je helpt de samenleving echt verder.”

Zijn missie? Mensen in beweging brengen.

“Als een buurt zichzelf versterkt, heb je als opbouwwerker je werk goed gedaan. Ik kom in ieder geval vrijwel elke avond met een glimlach thuis.”

03 “Ik zag iets gebeuren zonder dat hij iets deed”

Kristy van Oosterhout zag ooit iets bijzonders gebeuren. Ze werkte samen met een collega die ogenschijnlijk niet veel deed. Hij gaf geen opdrachten, maar liep langs bij de mensen, stelde een vraag, gaf een tip. Toch kwam er daarna iets in beweging in de wijk. “Hij werd geen eigenaar van de activiteiten, maar toch veranderde er iets,” vertelt Kristy. Dat vond ze heel bijzonder. De collega bleek opbouwwerker te zijn.

Gebruik wat past bij de situatie

Kristy volgde de leergang Samenlevingsopbouw van NHL Stenden. Ze leerde methodisch werken. “Mijn rugzak zit vol theorie en voorbeelden,” zegt ze. “Maar ik gebruik alleen wat past bij de situatie.”

De basis is de presentiebenadering: echt aanwezig zijn in de wijk. Geen spreekuren of formulieren, maar gewoon contact. Weten wie waar woont, wat mensen nodig hebben. Ook als ze dat zelf nog niet goed kunnen zeggen. Daarbij sluit de ABCD-aanpak goed aan. Dit is een aanpak die zich richt op het herkennen, waarderen en verbinden van talent, kennis, initiatieven, netwerken en middelen die al in de gemeenschap aanwezig zijn.

Een goed voorbeeld is de wijk De Gagels in Steenwijk. Daar werd een optrommelactie gehouden: een actie waarbij bewoners hun ideeën voor de wijk op papier zetten. Zo ontstond de groep ‘Omzien naar elkaar’. De bewoners organiseren nu samen activiteiten zoals een maandelijks koffieochtend, samen eten, een wijkkrant en een popup-huiskamer.

Door dat trommeltje heb ik mijn leven terug

Eén vrouw vertelde dat ze haar man had verloren en nog nauwelijks buiten kwam. Maar dankzij de optrommelactie werd ze weer actief. Ze begon een koffieochtend, regelde een sponsoractie bij Albert Heijn en werd vrijwilliger bij de Zonnebloem. “Door dat trommeltje heb ik mijn leven terug,” zei ze.

Van ervaring naar inspiratie

Kristy wil haar ervaring graag delen. Jonge collega's komen bij haar voor advies. Ze vertelt haar verhalen op LinkedIn, op Tintranet, of gewoon tijdens een kop koffie. "Het beste is om een dag mee te lopen. Je moet voelen wat het met je doet." Doordat ze nauw met het buurtmaatschappelijk werk optrekt, leren ze elkaars werkwijzen steeds beter kennen. De onderlinge samenwerking wordt steeds beter. Dit komt uiteindelijk ten goede aan de inwoners van de wijk.

Voor de eindopdracht van haar opleiding organiseerde Kristy samen met haar medestudenten een festival waar iedereen liet zien waar hij of zij mee bezig was. Ze nam een collega mee, een maatschappelijk werker die moeite had met het begrijpen van haar werk. Maar na afloop kwam die vol enthousiasme terug op kantoor: "Ik begin nu echt te snappen wat jullie doen!"

Niet vrijblijvend

Je moet goed aanvoelen wanneer je iets moet doen en wanneer juist niet. Kristy vindt het belangrijk dat mensen zélf een plan maken en de koers bepalen. Want als mensen vanuit hun eigen motivatie ergens aan werken, blijft het ook echt van hen. Het eigenaarschap ligt bij de bewoners zelf. Dat geeft hun een goed gevoel, en Kristy ook. "Het mooiste is: als ik wegga, gaat het gewoon door. Het stopt niet omdat ik er niet meer bij ben."